

visitem l'antic monestir benedictí de Santa Maria. És venerat a la comarca el sarcòfag paleocristià anomenat Santa Tomba. La particularitat d'aquest sarcòfag és que s'omple d'aigua sense intervenció aliena. S'han proposat moltes hipòtesis, però fins ara els entesos no han pogut esbrinar el misteri. Encaixat al mur, un bell relleu que representa Guillem de Tellet.

No puc acabar sense recordar un personatge al qual el Dr. Català s'ha referit manta vegada: es tracta de l'escultor Ramon de Biunya. En el transcurs del nostre viatge són moltes les obres que hem anat veient d'aquest escultor i moltes les explicacions que el nostre amic ens n'ha donat.

Hem exhaurit el dilluns de Pasqua i hem arribat al terme de l'excursió. Només ens resta acomiadar-nos del Dr. Català i agrair-li les seves atencions. Això fet, empenem la ruta de retorn a Sabadell i a Barcelona.

Robert Durbà i Alemany

A TALL DE TORNA

Les impressions del viatge i de les conferències que el precediren m'han suggerit aquest breu comentari que transcriu.

L'imperi carolingi, en els seus temps de màxima esplendor, s'estenia des de les Marques danesa i saxona, al nord, fins a Àustria i Llombardia, a l'est, i la Marca Hispànica al sud. L'Atlàntic constituïa la frontera ponentina, clarament delimitada. Mort Carlemany, la desintegració de l'imperi només era qüestió de temps i, l'any 987, Hug Capet, encapçalava la novella dinastia capetiana. Els nobles que l'havien exalçat eren d'isclos i amb més poder que el propi rei. Quan la tossuderia dels descendents d'Hug els hagué domtats, i afermat la sobirania del tron, es desvetllà la idea que, des d'aleshores, ha estat la fita que la monarquia francesa es proposà d'assolir: la reconstrucció de les antigues fronteres de la ratlla del Rin, els Alps i el Pirineu.

Els comtats de Tolosa i de Provença, els més rics i cultes de l'antiga Gàl·lia, s'oferien com una presa fàcil. Solament calia trobar un pretext, i el forní l'anomenada heretgia albigea. Prelats francesos pressionaren la Santa Seu fins a obtenir el privilegi de croada; ja es tenia l'instrument legal, ara convenia engatjar un braç militar i es trobà en Simó de Montfort, un noble obscur i ambiciós. L'únic obstacle era el rei de Catalunya-Aragó, Pere el Catòlic, que podia acudir i acudir en ajut d'occitans i de provençals. El fet és magníficament cantat per Frederic Mistral:

LA BATALLA DE MURET

Fraires de Catalonha, escotatz!...

De Peire d'Aragon, fraires, bèn nos sovén:

Seguit de Catalans, vengèt come lo vent,

Brandant sa lança ben pronchuda;

Lo nombre e lo malastre aclapan lo bon drech:

Davans li barris de Muret

Són toti mòrts à nòstra ajuda!

A Muret morí el rei Pere i s'esvaí el somni del seu pare, Alfons el Cast, de senyorejar un reialme estès a banda i banda del Pirineu. Però els camins no es tanquen tots alhora i els catalans havien de trobar en el rei Jaume, fill de Pere, el cabdill capaç d'obrir la ruta que conduiria a la creació d'un imperi talassocràtic bressolat per les ones blaves de la mar Ilatina.

R.D.A.